

ЗАКОН ЗА ИНСПЕКТИРАНЕ НА ТРУДА

В сила от 01.01.2009 г.

Обн. ДВ. бр.102 от 28 Ноември 2008г., изм. ДВ. бр.35 от 12 Май 2009г., изм. ДВ. бр.82 от 16 Октомври 2009г., изм. ДВ. бр.16 от 26 Февруари 2010г., изм. ДВ. бр.88 от 9 Ноември 2010г., изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г.

Глава първа. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. Този закон урежда:

1. начина на функциониране на националната система за инспектиране на труда;
2. видовете контролни дейности, включени в инспектирането на труда;
3. начина на взаимодействие между държавните контролни органи, осъществяващи инспектирането на труда.

Чл. 2. Законът се прилага за всички органи на изпълнителната власт или техни административни структури от специализираната администрация, на които е възложено със закон да извършват дейности, свързани с инспектиране на труда.

Чл. 3. Този закон има за цел да създаде условия за по-ефективен и ефикасен контрол върху спазването на условията на труд чрез подобряване на координацията и взаимодействието в работата на органите с контролни и сигнални функции в областта на трудовите и осигурителните отношения.

Глава втора. НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА ИНСПЕКТИРАНЕ НА ТРУДА

Раздел I. Инспектиране на труда

Чл. 4. (1) Инспектирането на труда включва контрола по спазване на трудовото и осигурителното законодателство и специализирания контрол по Закона за насърчаване на заетостта и Закона за здравословни и безопасни условия на труд.

(2) В инспектирането на труда се включват и отделни контролни дейности на:

1. техническия надзор на съоръженията с повишена опасност;
2. противопожарния контрол;
3. строителния контрол;
4. контрола по техническото състояние и безопасността на земеделската и горската техника и придобиването на правоспособност за работа с нея;
5. контрола по ядрената безопасност и радиационната защита;
6. контрола по спазване на изискванията на Закона за гражданското въздухоплаване, Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България, Закона за автомобилните превози, Закона за железопътния транспорт и на Кодекса за търговското корабоплаване;
7. специализирания контрол по Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати;
8. контрола по предотвратяване и ограничаване на промишленото замърсяване;
9. контрола по спазване на изискванията на Закона за енергетиката;
10. други контролни дейности, определени в нормативен акт, свързани с осъществяване на трудова дейност или с провеждане на обучение.

Чл. 5. (1) Инспектирането на труда се осъществява самостоятелно или съвместно от органи на изпълнителната власт или техни административни структури от специализираната администрация, на които е възложено със закон извършването на дейностите по чл. 4.

(2) Инспектирането на труда се извършва от инспектори, държавни служители и/или други упълномощени лица във:

1. Изпълнителната агенция "Главна инспекция по труда";
2. Държавната агенция за метрологичен и технически надзор;
3. Агенцията за ядрено регулиране;

4. (изм. - ДВ, бр. 66 от 2013 г., в сила от 26.07.2013 г.) Дирекцията за национален строителен контрол към министъра на инвестиционното проектиране;
5. (изм. - ДВ, бр. 88 от 2010 г., в сила от 01.01.2011 г.) Главна дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението" на Министерството на вътрешните работи;
6. Контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните;
7. (изм. - ДВ, бр. 82 от 2009 г., в сила от 16.10.2009 г.) Министерството на икономиката, енергетиката и туризма;
8. Министерството на транспорта;
9. Министерството на околната среда и водите;
10. Министерството на отбраната;
11. Министерството на здравеопазването;
12. Националната агенция за приходите;
13. Националният осигурителен институт;
14. други администрации, на които е възложено с нормативен акт да осъществяват дейности по чл. 4.

Раздел II.

Видове контролни дейности

Чл. 6. За постигане целите на този закон:

1. министърът на труда и социалната политика ръководи и координира дейностите по осъществяване на:
  - а) цялостния контрол за спазване на трудовото законодателство;
  - б) интегрирания контрол по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд;
  - в) специализирания контрол по Закона за насърчване на заетостта и Закона за интеграция на хората с увреждания;
2. (изм. - ДВ, бр. 82 от 2009 г., в сила от 16.10.2009 г.) министърът на икономиката, енергетиката и туризма осъществява контрол за:
  - а) техническото състояние и експлоатацията на енергийните обекти;
  - б) прилагането на реда и техническите условия за топлоснабдяване и прекратяване на топлоподаването и прилагане на дяловото разпределение на топлинна енергия;
  - в) изпълнението на задължението за набиране и съхраняване на резервите от горива, необходими за сигурно и непрекъснато снабдяване с енергия;
  - г) (изм. - ДВ, бр. 35 от 2009 г., в сила от 12.05.2009 г.) готовността на енергийните обекти за работа при бедствия и военно положение;
  - д) (изм. - ДВ, бр. 82 от 2009 г., в сила от 16.10.2009 г.) изпълнението на произтичащите от Закона за енергетиката задължения за предоставяне на информация на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма;
3. (изм. - ДВ, бр. 66 от 2013 г., в сила от 26.07.2013 г.) министърът на инвестиционното проектиране упражнява контрол по спазването на разпоредбите на Закона за устройство на територията и на нормативните актове по прилагането му при проектирането и строителството, включително влагането на качествени строителни материали и изделия с оглед осигуряване на сигурността, безопасността, достъпността и другите нормативни изисквания към строежите;
4. министърът на вътрешните работи упражнява контрол по осъществяването на държавния противопожарен контрол съгласно Закона за Министерството на вътрешните работи;
5. министърът на околната среда и водите осъществява:
  - а) контрол по изграждането и експлоатацията на нови инсталации и съоръжения и експлоатацията на действащи инсталации и съоръжения с цел предотвратяване и ограничаване на промишленото замърсяване;
  - б) специализирания контрол по Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати;
6. министърът на земеделието и храните осъществява контрол на дейностите, свързани с пускането на пазара, регистрирането, пускането в употреба, спирането от работа и по техническото състояние и безопасността на земеделската и горската техника и по придобиването на правоспособност за работа с нея;
7. министърът на транспорта:
  - а) контролира условията за безопасност в търговското корабоплаване, гражданското въздухоплаване и железопътния транспорт и във вътрешните водни пътища и пристанища на Република България;

- б) контролира технически разследването на авиационни произшествия и инциденти, произшествия в морските пространства и вътрешните водни пътища, произшествия и инциденти в железопътния транспорт;
- в) организира контрола по спазване на условията за осъществяване на обществен превоз на пътници и товари и превозите за собствена сметка;
- г) осъществява контрол по спазване на условията за осъществяване на превоз на опасни товари;
- д) осъществява специализиран контрол по спазване на трудовото законодателство, осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд и технически надзор на съоръжения с повишена опасност в транспортната система на страната;
- 8. (изм. - ДВ, бр. 35 от 2009 г., в сила от 12.05.2009 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2010 г., в сила от 26.02.2010 г.) министърът на отбраната упражнява цялостен контрол по спазването на трудовото законодателство и осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд при изпълнението на специфичните дейности в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия;
- 9. министърът на здравеопазването упражнява контрол върху дейността на службите по трудова медицина съгласно Закона за здравословни и безопасни условия на труд;
- 10. председателят на Агенцията за ядрено регулиране е в пряко взаимодействие с органите на изпълнителната власт относно осъществявания контрол по спазване на изискванията и нормите за безопасното използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения, управлението на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво и на условията на издадените лицензи и разрешения;
- 11. председателят на Държавната агенция за метрологичен и технически надзор осъществява технически надзор на съоръженията с повишена опасност по реда на глава пета от Закона за техническите изисквания към продуктите;
- 12. изпълнителният директор на Националната агенция за приходите осъществява контрол по отношение на:
  - а) спазването на осигурителното законодателство, съгласно правомощията му;
  - б) работодателите за изпълнението на задълженията им, свързани с подаване на уведомления до съответната териториална дирекция на Националната агенция за приходите за сключване, изменение или прекратяване на трудови правоотношения;
- 13. управителят на Националния осигурителен институт осъществява контрол по спазването на осигурителните права на осигурените лица съгласно Кодекса за социално осигуряване.

Раздел III. Взаимодействие между контролните органи

- Чл. 7.** (1) При осъществяване на дейностите по чл. 6 министрите, председателите и изпълнителните директори на агенциите си взаимодействат чрез извършване на съвместни проверки и обмен на информация.
- (2) Съвместните проверки се извършват въз основа на заповед на министъра на труда и социалната политика или оправомощено от него длъжностно лице.
- (3) Съвместните проверки се осъществяват:
- 1. в съответствие с Националната програма за инспектиране на труда;
  - 2. по искане на Министерския съвет;
  - 3. при възлагане от органите на прокуратурата;
  - 4. по предложение на Националния съвет за инспектиране на труда;
  - 5. по постъпили жалби и сигнали за нарушения на законодателството;
  - 6. в случай на аварии в предприятията и в зависимост от данните за причините и големината на аварията;
  - 7. при трудова злополука, причинила смърт, при злополука, причинила увреждане на повече от трима работещи, както и при всяка злополука, за която има основание да се предполага, че ще доведе до инвалидност - в зависимост от данните за причините и компетентностите на органите по чл. 5, ал. 1.
- (4) Със заповедта по ал. 2 се определят компетентните контролни органи, един от които е водещ, както и обектите, обхватът и периодът за извършване на проверката.
- (5) За резултатите от съвместната проверка се изготвя доклад, който съдържа констатации, дадените предписания и предприетите мерки за търсене на административно наказателна отговорност.
- (6) В срок до 7 дни от приключване на проверката докладът по ал. 5 се представя на министъра на труда и социалната политика с копие до ръководителите на контролните органи, участвали в проверката.

Чл. 8. (1) Ръководителите на администрациите по чл. 5, ал. 2 представят информация на министъра на труда и социалната политика за дейностите по инспектиране на труда.
(2) За установени нарушения в областта на труда или при съмнение за нарушения в обектите на контрол органите по чл. 5, ал. 1 информират компетентния контролен орган по чл. 7 в срок до три дни.
(3) Формата, съдържанието, редът и сроковете за представяне на информацията по ал. 1 и 2 се определят с наредба, приета от Министерския съвет.

Глава трета. УПРАВЛЕНИЕ И КООРДИНАЦИЯ НА ИНСПЕКТИРАНЕТО НА ТРУДА

Чл. 9. (1) Министерският съвет определя и провежда политиката за инспектиране на труда.
(2) Министърът на труда и социалната политика разработва и координира държавната политика в областта на инспектирането на труда, като:

1. ежегодно разработва Национална програма за инспектиране на труда и я внася за приемане от Министерския съвет;
2. ежегодно изготвя доклад за състоянието, тенденциите и проблемите на дейността за инспектиране на труда и предлага мерки за подобряването ѝ;
3. самостоятелно или съвместно с други министри издава правила за осъществяване на съвместната дейност на органите по чл. 5, ал. 2.

Чл. 10. (1) Постоянен орган за осъществяване на координация, консултации и сътрудничество при инспектирането на труда е Националният съвет за инспектиране на труда.

(2) Националният съвет за инспектиране на труда се състои от:

1. ръководителите на контролните органи по чл. 5, ал. 2 или определен заместник-министър;
2. представители на организациите на работодателите, признати за представителни на национално равнище;
3. представители на организациите на работниците и служителите, признати за представителни на национално равнище.

(3) Председател на Националния съвет за инспектиране на труда е министърът на труда и социалната политика или оправомощено от него длъжностно лице.

(4) Организацията на дейността, техническото и административното обслужване на Националния съвет за инспектиране на труда се осъществяват от Министерството на труда и социалната политика.

Чл. 11. Националният съвет за инспектиране на труда:

1. обсъжда проекта на Национална програма за инспектиране на труда;
2. периодически обсъжда състоянието, тенденциите и проблемите на дейността за инспектиране на труда и предлага мерки за подобряването ѝ;
3. обсъжда и дава становища по проекти на нормативни актове, правила, методики и други документи, свързани с инспектирането на труда;
4. взема решения за извършване на съвместни тематични проверки;
5. изготвя и приема правилник за дейността си.

Чл. 12. Органите на Министерството на вътрешните работи, другите държавни и общински органи и ръководителите на ведомствата и организациите са длъжни да оказват необходимата помощ и съдействие на органите при инспектирането на труда.

Чл. 13. Министърът на труда и социалната политика изготвя и внася в Министерския съвет годишен доклад за инспектиране на труда, обобщаващ информацията, получена по реда на чл. 8, ал. 1, в срок до 31 май.

Допълнителни разпоредби

§ 1. По смисъла на закона "инспектиране на труда" е дейност, осъществявана от контролните органи по чл. 5, ал. 2 по установяване и налагане на съответствие между изискванията на законодателството и прилагането му в предприятията, обектите и местата, където се осъществява трудова дейност или се провежда обучение.

Заклучителни разпоредби

§ 2. В 6-месечен срок от влизането в сила на закона Министерският съвет приема наредбата по чл. 8, ал. 3.

§ 3. Изпълнението на закона се възлага на министъра на труда и социалната политика.

§ 4. Законът влиза в сила от 1 януари 2009 г.

Законът е приет от 40-то Народно събрание на 14 ноември 2008 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

**Преходни и Заключителни разпоредби
КЪМ ЗАКОНА ЗА ОТБРАНАТА И ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ НА РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ**

(ОБН. - ДВ, БР. 35 ОТ 2009 Г., В СИЛА ОТ 12.05.2009 Г.)

§ 46. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник".

**Преходни и Заключителни разпоредби
КЪМ ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ТУРИЗМА**

(ОБН. - ДВ, БР. 82 ОТ 2009 Г., В СИЛА ОТ 16.10.2009 Г.)

§ 59. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник".

**Преходни и Заключителни разпоредби
КЪМ ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ОТБРАНАТА
И ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

(ОБН - ДВ, БР. 16 ОТ 2010 Г., В СИЛА ОТ 26.02.2010 Г.)

§ 155. Законът влиза в сила от датата на обнародването му в "Държавен вестник", с изключение на разпоредбата на § 74, който влиза в сила от 1 март 2010 г., и на § 135, който влиза в сила от 1 януари 2011 г.

**Преходни и Заключителни разпоредби
КЪМ ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА
МИНИСТЕРСТВОТО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ**

(ОБН. - ДВ, БР. 88 ОТ 2010 Г., В СИЛА ОТ 09.11.2010 Г.)

§ 117. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник", с изключение на § 1 - 23, § 25, § 27 - 30, § 32 - 34, § 40, § 41, § 43 - 55, § 63 - 89 и § 91 - 114, които влизат в сила от 1 януари 2011 г.

**Преходни и Заключителни разпоредби
КЪМ ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА
УСТРОЙСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА**

(ОБН. - ДВ, БР. 66 ОТ 2013 Г., В СИЛА ОТ 26.07.2013 Г.)

§ 117. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник".